

Vägen till en giftfri förskola

Innehåll

Bakgrund.....	3
Varför är barn extra känsliga?.....	3
Hur ser det ut på förskolor i Göteborg?	3
Vad gör Göteborgs stad?	3
Vem ska göra vad?.....	4
När ska det göras?	4
Prioriterade åtgärder	5
Leksaker och pysselmaterial	5
Kemikalier och avfall	6
Inredning.....	8
Hygien och städning	9
Inköp.....	10
Mat och tillagning.....	11
Annat viktigt arbete i staden.....	12
Upphandling.....	12
Byggnad och utomhusmiljö	13
Ordlista.....	14
Kompletterande stöd till åtgärderna	

Bakgrund

I vår vardag omger vi oss av varor så som textilier, elektronik och förpackningar. Det man vanligtvis inte tänker på är att alla dessa varor innehåller kemikalier. Kemikalierna gör att varan får vissa specifika egenskaper, exempelvis kan plast göras mjukare, textilier kan göras flamsäkra och så vidare. Detta är egenskaper som på många sätt förenklar våra liv, men tyvärr kan vissa av dessa kemikalier också ha en negativ bieffekt på människors hälsa och/eller miljön. En del kemikalier är kända för att vara skadliga, medan andra är ofarliga. De flesta av ämnenas risker är dock okända. Vi behöver därför vara försiktiga med vilka kemikalier vi använder och hur vi använder dem.

Varför är barn extra känsliga?

Två faktorer spelar en avgörande roll i varför barn är extra känsliga för kemikalier.

För det första har kemikalier större potential att orsaka skada hos barn. Det beror på att deras kroppar är under utveckling. Även mycket små koncentrationer kan då ha stor påverkan.

För det andra exponeras barn för kemikalier i högre grad än vuxna. Deras kroppar är mindre och de äter och andas mer i förhållande till sin egen kroppsvikt. Man har också kunnat se att kemikalier kan tas upp direkt genom huden hos barn. Dessutom handskas barn med varor på ett annat sätt än vad vuxna gör. Att exempelvis tugga på leksaker kan göra att barnet får i sig skadliga kemikalier från leksaken. De får även i sig damm som kan bestå av kemikalier från leksaker, textilier, elektriska produkter och andra varor.

Hur ser det ut på förskolor i Göteborg?

Under 2013 gjorde Naturskyddsföreningen (SNF) omfattande inventeringar på 129 förskolor över hela landet, däribland i Göteborg. Deras resultat publicerades i rapporten *Gifffria barn leka bäst*. Under våren 2014 gjordes även mindre inventeringar på sammanlagt tio förskolor i stadsdelarna Östra Göteborg och Västra Göteborg. Inventeringarna i Göteborg skiljde sig inte nämnvärt från de som gjordes av Naturskyddsföreningen. Både de mindre inventeringarna i staden och SNFs resultat visade att många av de varor som barn kommer i kontakt med i förskolemiljön innehåller miljö- och hälsofarliga kemikalier.

Vad gör Göteborgs stad?

Det lokala miljömålet är att Göteborg ska vara så giftfritt att inte människor eller miljö påverkas negativt. För att förtydliga vad det innebär har staden tagit fram en Kemikalieplan som gäller för alla förvaltningar och bolag. Den säger att staden ska arbeta med att fasa ut riktigt farliga ämnen och ha koll på de kemikalier som används – med fokus på de som finns i barns vardag.

De prioriterade åtgärderna i detta dokument visar hur de som jobbar inom förskola kan arbeta för att göra sin del av arbetet.

Vem ska göra vad?

Samtliga åtgärder i detta dokument ligger under någons ansvar. Eftersom åtgärderna spänner över många områden är det flera parter som berörs. Flertalet förvaltningar ansvarar för åtgärderna. Främst är det Förskoleförvaltningen, men även stadsdelsförvaltningarna med lokalvård och måltidsservice. Andra som berörs är förvaltningen för Inköp och upphandling, Park- och naturförvaltningen samt Lokalförvaltningen.

När ska det göras?

När åtgärderna ska genomföras varierar från åtgärd till åtgärd. Vissa av dem är engångsföreteelser, medan andra ska fortgå kontinuerligt och implementeras i redan utformade rutiner. Varje förskolechef kommer att kunna påverka när och i vilken ordning åtgärderna ska genomföras i sina förskolor. Arbetet för en giftfri förskola är viktigt för att kunna uppfylla Göteborgs Stads kemikalieplan till 2020.

Prioriterade åtgärder

I arbetet med att nå en giftfri förskola finns det många steg att ta. Det viktigaste är att vi alla börjar göra vad vi själva kan, oavsett vilken roll man har i staden. Nedan följer viktiga åtgärder som har valts ut på grund av sin betydelse för att minska mängden skadliga kemikalier som barn utsätts för i sin vardag. I vilken ordning man genomför dem är upp till var och en, då varje åtgärd belyser ett viktigt steg på vägen mot en giftfri förskola.

Leksaker och pysselmaterial

---

1. Ta bort lek-elektronik

Elektronik som inte är avsedd att leka med innehåller bland annat tungmetaller och flamskyddsmedel. Detta kan exempelvis vara mobiltelefoner, sladdar och tangentbord. Denna typ av elektronik är inte lämplig för barn att leka med och ska därför rensas ut och lämnas som el-avfall till återvinning.

Ansvarig: Förskolechef

2. Rensa bland leksaker som inte är leksaker

Det ställs högre krav på varor som är tillverkade för barn, så som leksaker och barnavårdsartiklar, än på övriga varor. Byggmaterial, väskor och skor av lätsasskinn i PVC-plast, kromgarvat läder samt oäkta metallsmücken är exempel på varor som kan innehålla ämnen som är skadliga för hälsa och miljö. Varor som inte är tillverkade för barn bör därför inte användas som leksaker, om inte innehållet är ordentligt kontrollerat. Kläder och väskor i textil samt vegetabiliskt garvat läder, livsmedelsförpackningar i kartong eller saker från naturen är generellt bra alternativ.

Ansvarig: Förskolechef

3. Rensa bland plastleksaker

Plastleksaker kan innehålla tungmetaller och skadliga mjukgörare, exempelvis ftalater. De tungmetaller, framförallt bly och kadmium, som kan finnas i plastleksaker har negativa effekter på bland annat nervsystemet och kan vara cancerframkallande (källa: Kemikalieinspektionen). Eftersom en del ftalater har hormonstörande effekter ska barn inte utsättas för dem i onödan. Vid inköp av plastleksaker, välj de som är tillverkade inom EU och är CE-märkta. De plastleksaker som är viktigast att rensa bort är:

- Klubbiga och hala plastleksaker.
- Plastleksaker som luktar starkt.
- Mjuka plastleksaker som är tillverkade innan 2007.
- Plastleksaker som inte är CE-märkta.
- Slajm samt lekler av PVC, exempelvis cernitlera.

Ansvarig: Förskolechef

4. Skölj eller torka av leksaker

Genom att skölja eller torka av varor släpper de mest lättillgängliga kemikalierna. Alla nyinköpta leksaker ska därför sköljas eller torkas av innan användning. För att få bort både ytliga kemikalier och damm ska samtliga leksaker sköljas eller torkas av regelbundet.

Ansvarig: Förskolechef

5. Rensa bland pysselmaterial

Barn ska inte använda märkningspliktiga eller gamla färger, lim och lacker. Undvik även oljebaserade färger. Använd i stället vattenbaserade alternativ som har barn som målgrupp. Tänk på att varken färg eller lim ska spolats ut i avloppet. Vid uppvärmning av plast, exempelvis vid strykning av pärlplattor, se till att samtidigt vädra i lokalen och att barnen inte är i samma rum. Använd miljömärkta förkläden eller de som är tillverkade av nylon och undvik de som är av PVC.

Ansvarig: Förskolechef

Kemikalier och avfall

---

6. Rensa bland kemiska produkter

Mängden kemiska produkter på förskolan ska vara så begränsad som möjligt. Rensa bort de produkter som är gamla, inte används eller är märkningspliktiga. De märkningspliktiga kemiska produkterna som ni måste ha kvar får endast användas av vuxna och ska förvaras otillgängligt för barnen.

Ansvariga: Chefer för Förskola, Måltid och Lokalvård

7. Förteckna märkningspliktiga kemiska produkter

Förskolans märkningspliktiga produkter, det vill säga de med röd-vita piktogram, ska finnas listade i en kemikalieförteckning och tillhörande säkerhetsdatablad ska finnas lättillgängliga. Använd gärna det kommungemensamma IT-verktyget Chemsoft till detta. Vänd dig till IT-strategen på din förvaltning för att komma igång med programmet.

Ansvariga: Chefer för Förskola, Måltid och Lokalvård

Svåra ord tas upp i ordlistan!

8. Fasa ut kemiska produkter med farliga ämnen

Har ni kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen, måste dessa rensas ut och ersättas med bättre alternativ. Genom att välja produkter märkta med Bra Miljöval, Svanen eller EU-ecolabel vet ni att de är fria från dessa ämnen.

Ansvariga: Chefer för Förskola, Måltid och Lokalvård

9. Sortera avfall

Efter utrensning är det viktigt att avfallet tas om hand på bästa sätt. Tänk på att plastleksaker, mjukdjur, textilier och kuddar ska sorteras som restavfall. Mobiltelefoner, batteridrivna leksaker och andra elektroniska produkter skall sorteras som elavfall. All färg, lack och lim ska sorteras som farligt avfall, det gäller även de sorter som inte är märkningspliktiga och/eller är vattenlösliga. Även batterier sorteras som farligt avfall.

Ansvarig: Förskolechef

10. Hantera trasiga lågenergilampor rätt

Lågenergilampor innehåller ofta kvicksilver. Går en lampa sönder ska barnen genast lämna rummet, som därefter ska vädras ordentligt. Är lampan varm vänta 20–30 min innan resterna torkas upp med exempelvis en trasa som sedan slängs som farligt avfall. Är lampan kall är det okej att börja torka upp resterna direkt.

Ansvarig: Förskolechef

Inredning

---

11. Rensa bland madrasser och lekkuddar

Madrasser, dynor och lekkuddar kan både i dess skumfyllning och i själva överdraget innehålla bland annat skadliga mjukgörare, flamskyddsmedel och tungmetaller. Madrasser, dynor och lekkuddar tillverkade innan 2007 ska helt bytas ut. Vid val av nya madrasser, dynor och lekkuddar välj de certifierade med Bra miljöval, Svanen eller Oeko-tex. Om möjligt, undvik helt de av PVC, då även de sorter som är godkända ur hälsosynpunkt har skadlig effekt på miljön. Använd madrassöverdrag i tyg och var noga med att tvätta dessa regelbundet.

Ansvarig: Förskolechef

12. Byt ut möbler av skumgummi och konstläder

Äldre möbler av skumgummi och textil kan innehålla förbjudna flamskyddsmedel. Byt därför ut gamla möbler från 70-, 80-, och 90-talen som är gjorda av skumgummi. Överdrag, gjorda av exempelvis konstläder, består ofta av PVC och kan innehålla hälsoskadliga ftalater och även de bör därför bytas ut. Vid inköp av nya möbler välj de som är fria från ftalater, skadliga flamskyddsmedel, tungmetaller och PVC. Bra val är de miljömärkta möbler som finns under bifogade dokument i leverantörsinformationen i Winst.

Ansvarig: Förskolechef

13. Byt ut textilier med specialfunktioner

Undvik helt textilier med egenskaper så som smutsavvisande, antibakteriella och flamsäkra, eftersom dessa funktioner ofta beror på miljö- och hälsoskadliga kemikalier. Exempel på sådana kemikalier är perfluorerade ämnen och nanosilver. Vaxdukar gjorda av PVC kan innehålla skadliga mjukgörare och bör därför undvikas. Vaxdukar i bomull med yta av akrylatplast är ett bättre alternativ om man ändå behöver en duk. Vid val av nya textilier, välj naturfiber som är miljömärkta eller begagnade. Exempel på naturfibrer är ull, bomull och lin. Bra märkningar för textilier finns i inköpsguiden.

Fleecefiltar släpper från sig mikroplaster som passerar reningsverken och riskerar att skapa problem i miljön. Om möjligt ersätt dessa med naturfibrer.

Ansvarig: Förskolechef

14. Tvätta textilier och mjukdjur

Kemikalier från tillverkningsprocessen kan finnas kvar i textilier. En stor del av kemikalierna sköljs ur om man tvättar textilierna innan användning. För att förhindra att damm och därmed kemikalier samlas i textilier är det viktigt att tvätta dem regelbundet. Detta gäller till exempel gardiner, dukar, mjukdjur och handdukar. Kom ihåg att undvika sköljmedel och att välja miljömärkt och parfymfritt tvättmedel.

Ansvarig: Förskolechef

Hygien och städning

---

15. Tvätta händerna

Kemikalier samlas i damm som lätt fastnar på barnens händer. Det är därför viktigt att barnen tvättar händerna innan de äter. Även efter kontakt med kemiska produkter, så som färg och lim, är det viktigt att tvätta händerna.

Ansvarig: Förskolechef

16. Städa bort damm

Kemikalier som finns i möbler och andra varor hamnar i dammet. Upprätta och följ därför ordentliga städrutiner. I samband med städning som rör upp damm, exempelvis dammsugning, se till att barnen inte är i samma rum och vädra ordentligt. En förutsättning för att städningen ska kunna göras ordentligt är att ytorna hålls fria från leksaker så att lokalen är lättstädad.

Ansvariga: Chefer för Förskola och Lokalvård

Inköp

---

17. Använd handskar av nitril eller polyeten

Användning av handskar är inte det samma som en god hygien. Minimera användningen så att de enbart används när det behövs enligt HYFS. Undvik handskar av vinyl och latex. Vinyl kan innehålla skadliga mjukgörare och latex kan vara allergiframkallande. Bra alternativ är de av nitril eller polyeten (PE).

Ansvariga: Chefer för Förskola, Måltid och Lokalvård

18. Välj miljömärkta och parfymfria hygienprodukter

Vid val av hygienprodukter välj miljömärkta och parfymfria alternativ. Både för miljöns skull och för att minska risken för negativa hälsoeffekter så som astma och allergi.

Ansvariga: Chefer för Förskola, Måltid och Lokalvård

19. Öka andelen miljömedvetna inköp

För att hitta bästa möjliga upphandlade alternativ i Winst ska ”tummen upp” vara ikryssat. Tummen upp visar att produkten uppfyller en viss kvalitet och miljöhänsyn samt är prisvärd. Välj dessutom miljömärkta produkter och varor så långt det är möjligt. Du hittar dessa genom att kryssa i det ”gröna lövet” eller genom att söka på märkningens namn i sökrutan. Bra märkningar hittas i inköpsguiden.

Hittar du inget bra alternativ? Våga fråga! Hör av dig till Förvaltningen för inköp och upphandling via telefon eller kontaktformulär i Winst.

Ansvarig: Förskolechef

Mat och tillagning

---

20. Prioritera ekologiskt och servera mer vegetariskt

Vid framställning av ekologisk mat används inte kemiska bekämpningsmedel. Genom att öka andelen ekologisk mat minskar vi därför mängden bekämpningsmedel som släpps ut i naturen. Undvik helt fisk från Östersjön, Vänern och Vättern, eftersom den kan innehålla höga halter av miljögifterna PCB och dioxiner (källa Livsmedelsverket).

Ansvarig: Chefer för Måltid och Förskola

21. Undvik plast ihop med varm mat

Plast kan innehålla tungmetaller, bisfenoler och skadliga mjukgörare, exempelvis ftalater. Dessa kan läcka ut till livsmedel som är i kontakt med plast, särskilt om man värmer upp den. Det bästa är att byta ut plast mot porslin, rostfritt eller glas. Om man ändå behöver använda plast ska den vara märkt med symbolen "ett glas och en gaffel". Symbolen visar att materialet är okej att använda i kontakt med livsmedel.

Ansvariga: Chefer för Förskola och Måltid

22. Undvik teflon och använd aluminium på rätt sätt

Perfluorerade ämnen, som finns i exempelvis teflon, är svårnedbrytbara och ansamlas i kroppen. De kan även vara reproduktionsstörande, cancerframkallande och kroniskt giftiga (källa: Kemikalieinspektionen). Byt därför ut eventuella kastruller och stekpannor av teflon till gjutjärn eller rostfritt.

Djurförsök har visat att stora mängder aluminium kan leda till skador på centrala nervsystemet och på fortplantningen (källa: Livsmedelsverket). Undvik därför att tillaga, värma upp eller förvara sura livsmedel i kastruller, formar, dricksflaskor, folie och andra kärl av aluminium utan skyddande beläggning. Till sura livsmedel räknas exempelvis saft, soppor, krämer, tomat, rabarber, bär och frukt.

Ansvariga: Chefer för Förskola och Måltid

23. Spola i vattenkranen

Endast kallt vatten kontrolleras och räknas som livsmedel. Var därför noga med att spola i vattenkranen tills vattnet blir kallt innan ni tar vatten till dryck eller matlagning (källa: Livsmedelsverket).

Ansvariga: Chefer för Förskola och Måltid

Annat viktigt arbete i staden

Upphandling

Öka andelen hållbara upphandlingar

Göteborgs Stad har målet att öka andelen hållbara upphandlingar i staden. För att minska miljöpåverkan från stadens inköp arbetar bland annat förvaltningen för Inköp och upphandling med att ställa miljökrav på varor och tjänster samt med uppföljning av dessa krav.

Ansvarig: Förvaltningen för inköp och upphandling

Begränsa produkter med utfasningsämnen i Winst

Målsättningen är att kemiska produkter på det upphandlade sortimentet (markerat med tummen-upp) inte ska innehålla utfasningsämnen. Kemikaliekrav ställs i relevanta upphandlingar med särskilt fokus på barns miljöer.

Ansvarig: Förvaltningen för inköp och upphandling

Minska miljöpåverkan från stadens inköp

Som stor beställare och upphandlare har Göteborgs Stad möjlighet att påverka leverantörer och främja framtagandet av mer miljö- och klimatanpassade alternativ. Staden ska även arbeta aktivt för att minska miljöpåverkan från sina inköp.

Ansvarig: Förvaltningen för inköp och upphandling

Ha ett tydligt miljöfokus i inköps- och beställarutbildningarna

På de utbildningar som beställare och inköpare i staden deltar i ska det ges tydlig information om miljö och hållbarhet.

Ansvarig: Förvaltningen för inköp och upphandling

Byggnad och utomhusmiljö

Bygg och underhåll med miljöanpassat material

Lokalförvaltningens miljöprogram och upphandlingskrav som används vid byggnation och underhåll av förskolor innehåller höga krav på det material som används. Genom att följa upp och se till att ställda krav följs, undviks utfasningsämnen och hormonstörande ämnen i enlighet med Göteborgs Stads Kemikalieplan.

Ansvarig: Lokalförvaltningen

Utred PVC-golv i förskolor

I äldre hus kan det finnas material som klassades som ofarliga när de byggdes in, men som man idag anser är skadliga för människor eller miljö. Exempel på sådana ämnen som idag inventeras, mäts och åtgärdas är radon, PCB och asbest. Allt eftersom kunskapen om olika ämnen ökar så tillkommer det nya material som behöver utredas och eventuellt bytas ut. Ett sådant fokusområde de närmsta åren är äldre PVC-golv som kan innehålla tungmetaller och ftalater. Dessa utreds, identifieras och byts vid behov ut i relevant takt.

Ansvarig: Lokalförvaltningen

Skapa en giftfri utomhusmiljö

På barns lekplatser och andra utemiljöer kan det finnas material som innehåller ämnen som kan vara skadliga för hälsa eller miljö, till exempel bildäck, tryckimpregnerat trä, tjärasfalt med mera. När utemiljöerna byggs om, eller när material byts ut, används material och produkter som uppfyller kraven i stadens kemikalieplan.

Ansvarig: Lokalförvaltningen samt Park- och naturförvaltningen

Ordlista

CE-märkning

Genom att CE-märka en vara deklarerar tillverkaren, på eget ansvar, att produkten uppfyller EUs lagstiftning för just den produktkategorin.

Flamskyddsmedel

Flamskyddsmedel används för att göra ett material mindre lättantändligt. Exempel på produkter som kan innehålla flamskyddsmedel är textilier, möbler, skyddskläder, gummikablar, isoleringsmaterial och elektronisk utrustning.

Flamskyddsmedel kan vara miljö- och hälsofarliga. Vissa av dem är svärnedbrytbara och ansamlas i organismer. En del av dem är även misstänkta för att vara hormonstörande. Vanligast är dessa egenskaper bland bromerade flamskyddsmedel, vilka dessutom påvisats i bröstmjolk och blod hos människor (källa: Kemikalieinspektionen).

Ftalater

För att plast och gummi i bland annat golv, leksaker, väskor och lim ska få mjuka egenskaper kan man tillsätta mjukgörare. En vanlig grupp mjukgörare är ftalater. De är ofta tillsatta i plast gjord av polyvinylklorid, mera känd som PVC eller vinyl.

Ftalater kan läcka från varan och tas upp av kroppen genom huden eller födan. Man har kunnat uppmäta förhöjda halter i urin och bröstmjolk hos människor. Flera av de ftalater som används har visat sig vara hormonstörande (källa: Kemikalieinspektionen).

Hormonstörande

Något som påverkar hormonsystemet och som senare i livet kan ge upphov till en rad olika effekter. Exempel på sådana effekter är fortplantningsstörningar, missbildningar, cancer, diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar, benskörhet samt skador på immun- och nervsystem (källa: Kemikalieinspektionen).

HYFS

Hygiensjuksköterska i förskola (HYFS) hjälper till att förbättra hygienrutinerna för att på så sätt minska antalet infektionssjukdomar bland barnen.

Kandidatförteckningen

Lista över ämnen som enligt EU har särskilt farliga egenskaper som kan medföra allvarliga och bestående effekter på människors hälsa och på miljön. Listan innefattar exempelvis ämnen som orsakar cancer, mutationer, försämrad reproduktionsförmåga, hormonstörningar och/eller är svärnedbrytbara och ansamlas i organismer.

Kemikalieförteckning

Genom att fylla i en kemikalieförteckning, det vill säga att lista verksamhetens märkningspliktiga kemiska produkter, får ni kunskap om era kemikalier. Ni får då en överblick över deras farlighet och påverkan på människors hälsa och miljö.

Kemikalieinspektionen

Sveriges statliga myndighet som arbetar med kontroll av kemikalier för att skydda människors hälsa och miljön från farliga ämnen. www.KemI.se

Göteborgs Stads Kemikalieplan

Kemikalieplanen är ett styrande dokument för alla förvaltningar och bolag inom Göteborgs Stad. Den visar hur vi inom staden ska arbeta för att minska användningen av farliga kemikalier, och på så sätt nå de lokala miljömålen *Minskad förekomst av miljögifter i barns vardag* och *Utfasningsämnen ska inte användas eller släppas ut i Göteborg*.

Kemikalie/Kemisk produkt

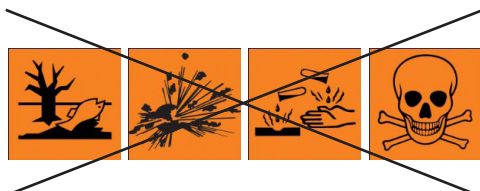
Ett kemiskt ämne eller en blandning av kemiska ämnen som inte är en vara, se ”vara”. Till denna kategori hör exempelvis rengöringsmedel, färg och kritor.

Leksaksdirektivet

Europeisk lagstiftning som ställer extra krav på säkerhet hos leksaker, och gör det med fokus på kemikalier. Tänk på att en leksak bara räknas som leksak om den är tillverkad med syftet att enbart barn ska leka med den.

Märkningspliktig kemikalie

En kemisk produkt som är bedömd som såpass farlig att den ska vara märkt med farosymbol eller faropiktogram enligt CLP-förordningen eller KIFS:2005:7. Alla produkter producerade efter juni 2015 har ffaropiktogram med röd ram och tidigare utseende med orange bakgrund försvinner.

Nanopartiklar

Nanopartiklar är ett samlingsnamn för mycket små partiklar, som är mindre än 100 nanometer i diameter. Nanopartiklar kan på grund av att de är så små få helt andra egenskaper än samma ämne i normalstorlek, och kan därför bete sig på helt andra sätt i våra kroppar.

Perfluorerade ämnen

För att impregnerade textilier och papper ska få en slät vatten-, smuts- och fettavvisande yta används ofta perfluorerade ämnen. De finns även i bland annat brandsläckningsskum och rengöringsmedel.

Gemensamt för gruppen är att de är mycket svårnedbrytbara, giftiga ämnen som kan ansamlas i levande organismer.

PRIO-databasen

Ett webbaserat verktyg framtaget av Kemikalieinspektionen som fungerar som en guide för den som vill minska användningen av kemikalier som har negativa effekter på människors hälsa och miljö. Den är ett bra verktyg för att identifiera prioriterade riskminskningsämnen och utfasningsämnen.

Prioriterat riskminskningsämne

Ett ämne utpekad av Kemikalieinspektionen för att det bör ges särskild uppmärksamhet. Ämnet måste alltid bedömas i den aktuella användningen och utifrån den risk som då kan uppkomma. Till denna grupp hör ämnen som exempelvis har hög akut giftighet, är allergiframkallande eller miljöfarliga. Prioriterade riskminskningsämnen bör fasas ut ur förskolemiljön i så hög grad som möjligt.

SIN-listan

En lista på ämnen som enligt den ideella organisationen Chemsec uppfyller EUs kriterier för att klassas som särskilt farliga ämnen, och därmed borde tas upp på kandidatförteckningen.

Säkerhetsdatablad

Den som använder kemiska produkter i sitt arbete behöver få information om deras farliga egenskaper, risker och hur de hanteras på ett säkert sätt. Denna information sammanställs i produktens säkerhetsdatablad. Företag som släpper ut kemiska produkter på marknaden är skyldiga att lämna säkerhetsdatablad till den som använder produkten yrkesmässigt.

Tungmetaller

Hit räknas metaller och legeringar som har hälso- och miljöeffekter. De mest kända är bly, kvicksilver och kadmium, men även krom, kobolt, nickel, koppar, zink, arsenik, selen, silver med flera räknas som tungmetaller.

De hamnar i våra kroppar eftersom de finns i luften vi andas, maten vi äter och i det vi tar i med händerna. De förekommer ofta i oäkta smycken, lågenergilampor, elektronik och varor av PVC.

Gemensamt för tungmetaller är att de är grundämnen som är naturligt förekommande och som inte bryts ner. Problem uppkommer eftersom de på grund av mänsklig påverkan förekommer i högre halter än vad mikroorganismer, växter, djur och människor är anpassade för. Exempel på hälsoeffekter som kan orsakas av tungmetaller är benskörhet, cancer, diabetes, hjärt- & kärlsjukdomar samt skadlig inverkan på nervsystemets utveckling och funktion (källa: Kemikalieinspektionen).

Utfasningsämnen

Ämnen utpekade av Kemikalieinspektionen för att de har så farliga egenskaper att de inte bör användas eller släppas ut i miljön. Hit räknas ämnen som är exempelvis cancerframkallande, mutagena, hormonstörande och ozonstörande. Utfasningsämnen får inte förkomma i förskolemiljön.

Vara

Ett föremål som under produktionen får en särskild form, yta eller design, vilken i större utsträckning än dess kemiska sammansättning bestämmer dess funktion. Exempelvis en stol, leksak eller cykel.

